

Mishnah Bava Metzia, chapter 7**משנה בבא מציעא פרק ז**

(1) One who engages workers and demands that they commence early or work late — where local custom is not to commence early or work late [if he did not stipulate this as a requirement before hiring them,] he may not compel them to do so [and even though he agreed to pay them more than other workers, he cannot say: It is because of the early or late work schedule; since he didn't specifically mention this, they can respond by saying; You pay us extra, because of the quality of our work]. Where it is the practice to supply food [to the workers], he must so supply them; to provide a relish, he must provide it. It all depends on the local custom. [If it was customary for workers to eat, yet he stipulated with them that he will feed them, he must add to the normal, customary amount. And so] it once happened that Rabbi Yohanan ben Matia said to his son: Go out and engage some workers. He went and agreed to supply them with food but upon returning to his father, the latter stated: My son, should you even prepare for them a banquet like Shlomoh's when he was in his glory, you could not fulfil your undertaking, for they are children of Avraham, Yitzhak and Yaakov, but, before they start work, go out and tell them: [I engage you] on condition that you

א השוכר את הפועלים ואמר להם להשכים ולהעריב, מקום שנהגו שלא להשכים ושלא להעריב, אינו רשאי לכפן. מקום שנהגו לזון, יזון, לספק במתיקה, יספק. הכל כמנהג המדינה. מעשה ברבי יוחנן בן מתיא שאמר לבנו, צא שכר לנו פועלים. הלך ופסק להם מזונות. וכשבא אצל אביו, אמר לו, בני, אפלו אם אתה עושה להם כסעודת שלמה בשעתו, לא יצאת ידי חובתך עמהן, שהן בני אברהם יצחק ויעקב. אלא עד שלא

רבנו עובדיה מברטנורא

א השוכר את הפועלים. אינו רשאי לכופן. ואע"ג דטפא לזו אאגרייהו משאר פועלים, לא מצי אמר לזו האי דטפאי לכו אאגרייכו אדעתא דמקדמיתו ומחשכיתו בהדאי, דאמרי ליה האי דטפאת לן אדעתא דעבדינן לך עובדתא שפירתא: במתיקה. לפתן: הכל כמנהג המדינה. הכל לאתויי דוכתי דנהיגי פועלים למיכל ולמשתי בצפרא בביתו של בעל הבית קודם שיצאו למלאכתם, דאי אמר לזו בעל הבית קדימו לעבידתייכו בשדה ואביא לכם מאכלכם שם, אמרי ליה לא, אלא עתה נאכל בבית קודם שנצא השדה כמנהג המדינה: מעשה ברבי יוחנן בן מתיא. בגמרא מפרש דחסורי מחסרא והכי קתני, ואם פסק להם מזונות מזונות, ריבה להם, כלומר, כיון דלא הוה צריך לאתנויי שהרי ממנהג המדינה היו אוכלים, ואתני בהדייהו ליתן להם מזונות, מזוני יתירי קאמר, ומעשה נמי ברבי יוחנן וכו': בשעתו. בעת מלכותו. דמלך והדיוט הוה: שהם בני אברהם יצחק ויעקב. וסעודתו של אברהם גדולה משל שלמה, דאילו אברהם שלשה פרים לשלשה אנשים, ובסעודת שלמה יהודה וישראל רבים כחול אשר על שפת הים: עד שלא יתחילו במלאכה. דאין

have no claim upon me, other than bread and pulse. Rabban Shimon ben Gamliel says: It was unnecessary to stipulate this; since everything depends on local custom [and regardless of whether or not he stipulated this, he only fulfills the local custom; the *halachah* follows Rabban Shimon ben Gamliel].

(2) The following [workers] may eat [from that which they are working on], according to Biblical law: One who works upon that which is attached to the soil [eats] when its labor is completed [i.e., at the time of harvest; this is inferred from the verse “When you enter to work in the vineyard of your fellow you may eat ... but you may not place any into your receptacle.” thus, only at a time when one would place it in a receptacle, i.e., during harvest time, (Deuteronomy 23:25)] and [one who works] upon that which is detached from the soil [eats], before its labor is complete [i.e., before it becomes liable to tithes or *hallah*; this is inferred from the verse “Do not muzzle an ox when it is treading.” “Treading,” by definition, means produce that is detached (Deuteronomy 25:4)], provided that it is something that grows from the earth. The following may not eat: One who works upon that which is attached to the soil [may not eat] before its labor is completed [e.g., if one weeds small grapes that are not growing properly, this is considered “before its labor is completed”]. [One who works] upon that which is detached from the soil after

רבנו עובדיה מברטנורא

כאן אלא דברים. דאילו משיתחילו לא תוכל לחזור: רבן שמעון בן גמליאל אומר וכו'. והלכה כרבן שמעון בן גמליאל: ב ואלו. פועלים: אוכלים מן התורה. במה שעוסקין בו: גמר מלאכה. כשתולשין אותו. דכתב (דברים כ"ד) ואל בליך לא תתן, בשעה שאתה נותן לכליו של בעל הבית אתה אוכל, דהיינו כשתולשין אותו: ובתלוש מן הקרקע. ואם מתעסק בדבר התלוש אוכל באותו דבר עד שלא נגמרה מלאכתו למעשר, אם הוא בר מעשר. או עד שלא נגמרה מלאכתו לחלה, אם הוא בר חלה. דאמר קרא (שם כ"ה) לא תחסום שור בדישו, ומדלא קאמר לא תדוש בחסימה, שמע מינה לאקושי חוסם ונחסם ונחסם לחוסם, מה נחסם שהוא שור אוכל בתלוש כשעושה בו מלאכה, כך חוסם שהוא אדם אוכל בתלוש כשעושה בו מלאכה, ומה חוסם וכו'. ומה דיש מיוחד, דבר שהוא גדולי קרקע ולא נגמרה מלאכתו למעשר ובשעת גמר מלאכה פועל אוכל בו, אף כל דבר שהוא גידולי קרקע ולא נגמרה מלאכתו למעשר כשהוא בשעת גמר מלאכה פועל אוכל בו. יצא החולב והמחבץ והמגבן, שאינן גדולי קרקע. ויצא המבדיל התמרים והגרוגרות המחוברים יחד, שנגמרה

יתחילו במלאכה צא ואמר להם, על מנת שאין לכם עלי אלא פת וקטנית בלבד. רבן שמעון בן גמליאל אומר, לא היה צריך לומר, הכל כמנהג המדינה: ב ואלו אוכלין מן התורה. העושה במחבר לקרקע בשעת גמר מלאכה, ובתלוש מן הקרקע עד שלא נגמרה מלאכתו, ובדבר שגדולו מן הארץ. ואלו שאין אוכלין. העושה במחבר לקרקע בשעה שאין גמר מלאכה, ובתלוש מן

its labor is complete [after it is obligated in tithes or *hallah*], and [one who works] upon that which does not grow from the soil [e.g., one who milks cows or makes cheeses may not partake of them]

(3) If he works with his hands but not with his feet, or with his feet but not with his hands; [and] even if [he only works] with his shoulders, he may eat. Rabbi Yose son of Rabbi Yehudah says: [Since we infer from the verse regarding the ox, he may not eat] unless he works with his hands and feet [the *halachah* does not follow

Rabbi Yose].

(4) If he is working among figs, he may not eat grapes; [and if] among grapes, he may not eat figs. However, he may restrain himself until he comes to the choicest quality [fruit] and then eat. Regarding all of them, permission is granted only when they are actually working [i.e., they may not stop work and eat during a break]; but in order to save the employer's time, they [the Rabbis] ruled, workers may eat as they are walking from row to row [though they are not actually working], and when returning from the winepress [to bring another load of grapes to be pressed]. And regarding a donkey, [it may eat from its load] until after being unloaded.

(5) A worker may eat cucumbers, even up to the value of a dinar, or dates, even up to the value of a dinar. Rabbi Elazar ben Hisma says: A worker may not eat

רבנו עובדיה מברטנורה

מלאכתם למעשר. ויצא המנכש בשומים ובבצלים, שמסיר הקטנים שאינן גדלים לעולם מבין האחרים להרחיב מקום לגדולים, שאין זו שעת גמר מלאכה. שכל אלו וכיוצא בהן אין פועל אוכל בהן: **ג עד שיעשה בידיו ורגליו**. מה שור בידיו וברגליו אף פועל בידיו וברגליו, דהא אתקש חוסם לנחסם. ואין הלכה כר' יוסי ברבי יהודה: **ד מפני השב אברה לבעלים**. שלא יבטל ממלאכתו ויאכל: **אמרו פועלים אוכלים בהליכתן מאומן לאומן**. כשגמרו שורה זו והולכים להתחיל בחברתה. ואף על גב דההיא שעתא לאו שעת מלאכה היא, ניהא ליה לבעל הבית בהא: **וחמור כשהיא פורקת**. בהליכתה אוכלת ממשאוי שעל גבה עד שתהא פורקת: **ה אפילו בדינר**. אפילו היא שוה דינר: **לא יאכל פועל יותר על שכרו**. דאמר קרא כנפשו, כשכירותו, שעליו הוא מוסר

more than his wage. But the Sages permit it. Yet one is advised not to be greedy, and thus shut the door [that feeds him] in his face.

(6) One may stipulate [to receive payment instead of eating] for himself, his son or daughter that are of age, his slave and maid who are of age, and his wife; because they have understanding [to forgo and waive their rights to the food]. But, he may not stipulate [this] for his son or daughter who is a minor, his slave or maid who is a minor, nor in respect of his beast; because they have no understanding [and thus, don't waive their rights to the food].

(7) If one engages workers to work upon his fourth-year plantings [which may be eaten only in Jerusalem or alternatively, its fruit are redeemed and the money is spent in Jerusalem], they may not eat; but if he did not inform them [that they were of the fourth year], he must redeem [the fruit] and let them eat it. If his fig-cakes were broken [and he hired workers to reattach them], or his barrels of wine burst open [and he hired workers to repair the barrels; since the produce is complete and subject to tithes], they may not eat. But if he did not inform them, he must tithe [the fruit or wine] and let them partake.

(8) Those guarding fruit may eat from them, in accordance with the accepted custom, but not by Biblical law [however, watchmen of gardens and vineyards may not eat from them]. There are four guardians: a) an unpaid guardian [— שומר חנם], b) a borrower [— שואל], c) a paid guardian [— נושא שכר], and d) one who leases [— שוכר] [each of whom must guard the object entrusted with

רבנו עובדיה מברטנורה

את נפשו לעלות בכבש וליתלות באילן: מלמדוין. אומרים לו דרך עצה הוגנת. ותנא קמא פליג: אחכמים ואמר אין מלמדוין. והלכה כחכמים: ויהא סותם את הפתח. שימנעו מלשכרו: ו קוצצין. ליטול מעות ולא יאכל: על ידי עצמו. בשביל עצמו: מפני שיש בהן דעת. וידעי וקא מחלי: ז נטע רבעי. פירות של אילן בשנה הרביעית, שאינן נאכלין אלא בירושלים או פודה אותן ומעלה הדמים לירושלים: נתפרסו עיגוליו. עיגולי דבלה שנתפרדו ושכר פועלים לחברן, או חביות שנפתחו ושכר פועלים לסתמן: הרי אלו לא יאכלו. שכבר נגמרו מלאכתם והוקבעו למעשר והרי הן טבל:

יתר על שכרו. וחכמים מתירין, אבל מלמדוין את האדם שלא יהא רעבתן ויהא סותם את הפתח בפניו: ו קוצצין אדם על ידי עצמו, על ידי בנו ובתו הגדולים, על ידי עבדו ושפחתו הגדולים, על ידי אשתו, מפני שיש בהן דעת. אבל אינו קוצצין על ידי בנו ובתו הקטנים, ולא על ידי עבדו ושפחתו הקטנים, ולא על ידי בהמתו, מפני שאין בהן דעת: ז השוכר את הפועלים לעשות בנטע רבעי שלו, הרי אלו לא יאכלו. אם לא הודיען, פודה ומאכילן. נתפרסו עגוליו, נתפתחו חביותיו, הרי אלו לא יאכלו. אם לא הודיען, מעשר ומאכילן: ח שומרי פרות אוכלין מהלכות מדינה, אבל לא מן התורה. ארבעה שומרין הן. שומר חנם, והשואל, נושא שכר,

him, but their liabilities differ]. An unpaid guardian takes an oath in all cases [that such-and-such occurred and that he has not deliberately been negligent, and is free of liability]; a borrower pays in all cases [of injury, capture, death, loss, and theft; but if the animal died in the course of its work, he is free of liability, for he borrowed the animal for this purpose]; a paid guardian and one who leases, takes an oath in the case of injury, capture [i.e., forced capture by robbers, which is regarded as an accident for which he is not responsible] or death, but pays for loss or theft [these are not considered accidents; rather, he should have guarded it more carefully].

(9) One wolf [attacking], is not considered an unavoidable accident [he should have fought it off; a paid guardian and one who rents, are required to do so and are liable, if they don't]; [if] two wolves [attack], this is considered an unavoidable accident [where a paid guardian swears and is free from liability]. Rabbi Yehudah says: When wolves are incited [to attack] (see second explanation in Tiferet Yisrael) even [the attack of] one is considered an unavoidable accident [since at such times they are extremely fierce and even one will jump on a person]. [An attack of] two dogs is not considered an unavoidable accident. Yaddua the Babylonian said in the name of Rabbi Meir: If they attack

רבנו עובדיה מברטנורא

ז שומרי פירות. שומרי גיתות וערימות ופירות תלושים. אבל שומרי גנות ופרדסים, אין אוכלים לא מהלכות מדינה ולא מן התורה, דשומר לאו כעושה מעשה דמי: **מהלכות מדינה.** שכבר נהגו כן: **נשבע על הכל.** על כל המאורעות הכתובות בשאר שומרים לחיוב, נשבע שכן עלתה לו ופטור: **משלם את הכל.** גניבה ואבידה ואונסים: **נושא שבר וכו'.** וכולהו נפקא לן מקראי פירשת ואלה המשפטים. פרשה ראשונה כי יתן איש אל רעהו וגו' נאמרה בשומר חנם, שכן פטר בו גנבה ואבדה, שניה, כי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה נאמרה בשומר שבר, שכן חייב בו גנבה ואבדה, דכתיב בה אם גנב יגנב מעמו ישלם לבעליו, אין לי אלא גניבה, אבידה מנין, תלמוד לומר אם גנב יגנב, מכל מקום. ועוד, קל וחומר, ומה גניבה שקרובה לאונס חייב, אבידה שקרובה לפשיעה לא כל שכן. ושוכר, כיון שאין כל הנאה שלו דינו כשומר שבר. והשואל, מפורש בפרשה שלישית וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת בעליו אין עמו שלם ישלם: **ט זאב אחד אינו אונס.** ונושא שבר ושוכר חייבין עליו. דכתיב הטרפה לא ישלם, יש טרפה שהוא משלם ויש טרפה שאינו משלם: **בשעת משלחת זאבים.** כשחיה רעה משולחת קופצת היא על אדם אחד. ואין הלכה כרבי יהודה ולא

from the same side, it is not an unavoidable accident; from two different directions, it is. An attack by [armed] robbers [even one] is an unavoidable accident. [Damage caused by] a lion, bear, leopard, panther and snake are unavoidable accidents. When is this so? If they came [and attacked] of their own accord, but if he [the shepherd] led them to a place infested with wild beasts and robbers, this is not considered as being an accident.

(10) If it died a natural death, it is an unavoidable accident, [but] if he maltreated it [e.g., he didn't feed it, or he didn't give it any shade from the sun etc.,] and it died, this is not considered an unavoidable accident. If it climbed to the top of steep rocks and then fell down and died, it is an unavoidable accident; but if he took it up to the top of steep rocks and it fell and died, this is not considered an unavoidable accident. An unpaid guardian may stipulate [in the event of loss] to be free from an oath; a borrower, from payment; a paid guardian and one who rents [an item], from an oath [if they plead unavoidable accident] or payment [for loss or theft].

(11) A stipulated condition which is contrary to Torah law is null and void [e.g., if one says: On the condition that I am not obligated to supply you with clothing, or have marital relations, you are betrothed to me; she becomes betrothed, but his conditions are null and void]; also, any condition which is preceded by the

רבנו עובדיה מברטנורא

כידוע הבבלי: הלסטים. חד לסטים הרי זה אונס: **סגפה**. עינה אותה ברעב או שהושיבה בקיץ בחמה ובחורף בצנה: **עלתה לראשי צוקין**. שתקפתו ועלתה לראשי הרים גבוהים: **מתנה שומר חנם להיות פטור משבועה**; והאי לאו מתנה על מה שכתוב בתורה הוא, אלא שאומר לו אי אפשר להיות שומר לך אלא בכך. ושומר לא נחית לשמירה עד דמשיך, לבהמה, והאי כי משך כבר פירש על מנת שאין לו עליו שבועה, ולא שעבד נפשיה לירד בתורה שומרין אלא למקצת, ולמה שירד ירד: **יא כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל**. כולה מתניתין ר' מאיר היא דסבר המתנה על מה שכתוב בתורה אפילו בדבר שבממון תנאו בטל. ואינה הלכה. אלא בדבר שבממון אפילו שהתנה על מה שכתוב בתורה תנאו קיים: **כל תנאי שיש בו מעשה מתחלה**. שהקדים

action [e.g., You are betrothed to me on the condition that you do such-and-such] is null and void [since it is only valid where the action

מְעֵשָׂה בְּתַחֲלָתוֹ, תִּנְאוּ בָטֹל. וְכָל שְׂאֵפֶשֶׁר לוֹ לְקַיְמוֹ בְּסוּפוֹ, וְהִתְנָה עָלָיו מִתְחֵלָתוֹ, תִּנְאוּ קָיָם:

stipulated is stated first, e.g., If you do such-and-such, you are betrothed to me, because the laws of “conditions” are based on the one that Moshe *Rabbeinu* made with the tribes of Reuvein and Gad, where he stated the condition first by saying; “If the children of Gad and Reuvein will cross the Jordan with you ... you shall give them the land of Gilad as an inheritance,” (Numbers 32:29)] and any [condition] that can be fulfilled eventually, which is stipulated first [as explained above], such a condition is valid.

רבנו עובדיה מברטנורא

מעשה שיש עליו לעשות לתנאי שהוא מבקש ממנו, כגון הרי מעשה זה שלך אם תעשה דבר פלוני, דלא דמי לתנאי בני גר ובני ראובן אם יעברו ונתתם היינו תנאי קודם למעשה: **תנאו בטל**. והוי מעשה קיים ואעפ"ש לא קיים בעל התנאי את התנאי: **וכל שאפשר לו לקיימו בסופו**. והיה תנאי קודם למעשה: **תנאו קיים**. אבל אי אפשר לו לקיימו, התנאי בטל והמעשה קיים, שאינו אלא כמפליג בדברים, שאין בלבו לשום תנאי אלא להקניט בעלמא מרחיק ודוחה את חבריו בדברים: